

Regeringens proposition

2004/05:107

Svenskt godkännande av fakultativt protokoll till
FN:s konvention mot tortyr m.m.

Prop.
2004/05:107

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 3 mars 2005

Göran Persson

Morgan Johansson
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att Sverige godkänner ett fakultativt protokoll till FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Genom protokollet skapas ett preventivt besöks- och inspektionssystem för att motverka förekomsten av tortyr m.m. på de platser där personer hålls frihetsberövade.

Vidare innehåller propositionen förslag till de lagändringar som krävs för att Sverige skall uppfylla sina åtaganden enligt protokollet. Lagändringarna innebär i huvudsak att tillämpningsområdet för lagen (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m. utvidgas till att även avse det aktuella protokollet. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2005.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
2	Lagtext.....	4
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m.	4
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall	6
3	Ärendet och dess beredning.....	7
4	Det fakultativa protokollet.....	7
4.1	Protokollets innehåll	7
5	Svensk anslutning till protokollet.....	11
6	Behovet av lagstiftning.....	11
6.1	Inledning	11
6.2	Europarådets tortyrkonventionen.....	11
6.3	Det internationella besökssystemet.....	14
6.3.1	Immunitet och privilegier	15
6.4	Det nationella besökssystemet	16
7	Ekonomiska konsekvenser och ikraftträdande	20
7.1	Ekonomiska konsekvenser.....	20
7.2	Ikraftträdande	21
8	Författningskommentar	21
8.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m.	21
8.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall	22
Bilaga 1	Fakultativt protokoll till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller besträffning.....	23
Bilaga 2	Sammanfattning av promemorian Svenskt godkännande av tilläggsprotokoll till FN:s konvention mot tortyr m.m.	37
Bilaga 3	Promemorians lagförslag.....	38
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanser	41
Bilaga 5	Lagrådsremissens lagförslag	42
Bilaga 6	Lagrådets yttrande	45
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 3 mars 2005	46

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2004/05:107

Regeringen föreslår att riksdagen

dels godkänner det fakultativa protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning,

dels antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m.,

2. lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m.

Härigenom föreskrivs att rubriken till lagen (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m. samt 1–5 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Lag med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m.

Föreslagen lydelse

Lag om vissa internationella åtaganden mot tortyr m.m.

1 §

I denna lag meddelas föreskrifter med anledning av Sveriges åtaganden enligt den europeiska konventionen den 26 november 1987 till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

I denna lag meddelas föreskrifter med anledning av Sveriges åtaganden enligt

1. den europeiska konventionen den 26 november 1987 till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (*konventionen*), och

2. det fakultativa protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (*protokollet*).

2 §

Den enligt konventionen upprättade kommittén för undersökning av frihetsberövade personers behandling har rätt att besöka varje plats här i riket där en person som har berövats sin frihet genom en myndighets åtgärd är placerad, om

1. besöket har till syfte att undersöka hur personen behandlas,

2. kommittén har underrättat regeringen om sin avsikt att göra besöket.

De kommittéer som har upprättats enligt konventionen respektive protokollet har rätt att besöka varje plats här i riket där en person som har berövats sin frihet genom en myndighets åtgärd är placerad, om

1. besöket har till syfte att undersöka hur personen behandlas, och

3 §

Den som ansvarar för en frihetsberövad skall lämna *kommittén* det biträde som *den* behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter. Denne skall därvid ge *kommittén*

1. tillträde till och möjlighet att fritt förflytta sig inom de platser där personer som berövats sin frihet är placerade,

2. möjlighet till enskilda samtal med frihetsberövade personer och med andra som kan ge upplysningar om en sådan persons behandling,

3. information som behövs för att syftet med besöket skall kunna uppnås.

Den som ansvarar för en frihetsberövad skall lämna *kommittéerna* det biträde som *de* behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter. Denne skall därvid ge *kommittéerna*

2. möjlighet till enskilda samtal med frihetsberövade personer och med andra som kan ge upplysningar om en sådan persons behandling, *och*

Upplysningar och information som avses i första stycket får lämnas utan hinder av sekretess enligt sekretesslagen (1980:100).

4 §

Om en myndighet som är berörd av ett *begärt* besök har invändningar mot kommitténs förslag i fråga om tid eller plats för besöket, skall myndigheten genast anmäla detta till regeringen. Regeringen avgör om invändning skall framställas hos kommittén enligt artikel 9 i konventionen.

Regeringen får besluta om förflyttning av personer som *kommittén* avser att besöka för att göra det möjligt för kommittén att genomföra sin uppgift.

Om en myndighet som är berörd av ett *avsett* besök har invändningar mot kommitténs förslag i fråga om tid eller plats för besöket, skall myndigheten genast anmäla detta till regeringen. Regeringen avgör om *en* invändning skall framställas hos kommittén enligt artikel 9 i konventionen *respektive artikel 14 punkt 2 i protokollet*.

Regeringen får besluta om förflyttning av personer som *en kommitté* avser att besöka för att göra det möjligt för kommittén att genomföra sin uppgift.

5 §

Bestämmelser om immunitet för *kommitténs* ledamöter och experter finns i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

Bestämmelser om immunitet för ledamöter och experter *i kommittéerna* finns i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall

Prop. 2004/05:107

Härigenom föreskrivs att bilagan till lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall¹ skall ha följande lydelse.

Föreslagen lydelse

Bilaga²

Immunitet och/eller privilegier gäller för följande		Tillämplig internationell överenskommelse
Internationella organ	Fysiska personer	
<i>2 b Underkommittén för förebyggande av tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning till Förenta nationernas kommitté mot tortyr</i>	<i>Medlemmarna i underkommittén</i>	<i>Fakultativt protokoll den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning</i>

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

¹ Lagen omtryckt 1994:717.

² Senaste lydelse 2004:1029 (jfr 2004:1307).

Den 18 december 2002 antog Förenta nationernas (FN:s) generalförsamling ett fakultativt protokoll till FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (även benämnd FN:s tortyrkonvention). Protokollet syftar till att stärka möjligheterna att förebygga tortyr. Genom protokollet skapas en internationell förebyggande besöksmekanism lik den som tillsattes av Europarådets tortyrkommitté (CPT) i enlighet med 1987 års Europeiska konvention till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Därutöver innehåller protokollet krav på nationella övervakningsorgan. En svensk översättning av protokollet finns i *bilaga 1*.

Sverige undertecknade det fakultativa protokollet den 23 juni 2003. Med anledning av detta har det inom Justitiedepartementet utarbetats en promemoria, Svenskt godkännande av tilläggsprotokoll till FN:s konvention om tortyr m.m. (dnr Ju2002/5083/KRIM). I promemorian föreslås att Sverige godkänner protokollet. Vidare innehåller promemorian en analys av vilka lagändringar som krävs för att Sverige skall uppfylla sina åtaganden enligt protokollet och förslag till lagändringar.

Promemorian har remissbehandlats. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 2*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 3* och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i ärendet (dnr Ju2004/5083/KRIM).

Propositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen och Vänsterpartiet.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 10 februari 2005 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 5*. Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran, *bilaga 6*. Därefter har vissa ändringar av främst redaktionell karaktär gjorts.

4 Det fakultativa protokollet

4.1 Protokollets innehåll

Ingressen

Syftet med protokollet är att öka frihetsberövade personers skydd mot tortyr m.m. samt att stärka tillämpningen av artikel 2 och 16 i FN:s tortyrkonvention, dvs. staters skyldighet att vidta effektiva åtgärder för att förhindra tortyr m.m. I protokollet slås därför inledningsvis fast att tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning är förbjudet och utgör en allvarlig kränkning av de mänskliga rättigheterna. Det erinras om att det krävs en kombination av utbildning, lagstiftningsåtgärder, administrativa, rättsliga och andra åtgärder för att effektivt kunna förebygga tortyr m.m. Skyddet av

frihetsberövade personer kan även stärkas med icke-rättsliga åtgärder av förebyggande natur, som grundas på regelbundna besök på platser där personer hålls frihetsberövade.

Artikel 1–4 Allmänna principer

I artikel 1 slås fast att syftet med protokollet är att inrätta ett preventivt besökssystem. Besöken skall genomföras av oberoende internationella och nationella organ, vilka skall besöka platser där personer hålls frihetsberövade för att förhindra tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Av artikel 2 framgår att det internationella organet utgörs av en underkommitté som skall inrättas under FN:s tortyrkommitté (CAT). Staterna åtar sig att på nationell nivå inrätta, utse eller upprätthålla ett eller flera besöksorgan för att förebygga tortyr m.m. (artikel 3).

Staterna skall tillåta att underkommittén och det nationella organet besöker de platser under landets jurisdiktion och kontroll där personer är eller kan hållas frihetsberövade. Enligt protokollet avses med frihetsberövade varje form av kvarhållande, fängslande eller placering av en person i ett offentligt eller privat förvar, som denna person inte har tillåtelse att lämna frivilligt, genom beslut av en rättslig, administrativ eller annan myndighet (artikel 4.2). Besöken skall genomföras i syfte att, om det så behövs, förstärka skyddet för dessa personer mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Artikel 5–10 Underkommittén

I artiklarna 5–10 behandlas de formella förutsättningarna som gäller för underkommittén. Bland annat framgår det att denna inledningsvis skall bestå av tio experter som väljs för fyra år. I artiklarna 6–8 regleras nominerings- och valförfarandet.

Artikel 11–16 Mandat för underkommittén

I artikel 11 regleras underkommitténs befogenheter och uppgifter. Underkommittén skall först och främst besöka platser där människor hålls frihetsberövade. Den skall avge rekommendationer till både staten och det nationella besöksorganet om hur skyddet mot tortyr m.m. för frihetsberövade personer kan förstärkas. Underkommittén skall även ha en direkt kontakt med det nationella organet för att underlätta dess verksamhet. Därutöver skall underkommittén samarbeta med relevanta FN-organ, t.ex. FN:s specialrapportör mot tortyr, samt med internationella, regionala och nationella institutioner och organisationer som arbetar med att förbättra skyddet mot tortyr m.m. för alla personer.

För att underkommittén skall kunna fullgöra sitt mandat ställs vissa krav på staterna. Dessa framgår av artikel 12. Staterna är skyldiga att ge underkommittén tillträde till de platser som nämns i artikel 4 samt alla relevanta upplysningar som behövs för att kommittén skall kunna fullgöra sitt uppdrag. Staterna skall även uppmuntra och befrämja kontakten mellan underkommittén och det nationella besöksorganet samt

analysera de rekommendationer som underkommittén avger och inleda en dialog med den om möjliga åtgärder för att rekommendationerna skall kunna genomföras (artikel 12). Vidare åtar sig staterna att ge underkommittén tillgång till all information om hur många personer som hålls frihetsberövade, liksom behandlingen av dem och tillgång till alla platser där personer hålls frihetsberövade. Underkommittén skall också beredas möjlighet till enskilda samtal med frihetsberövade personer samt andra som kan ha relevanta uppgifter att lämna (artikel 14). Underkommittén skall ha frihet att välja platser som den vill besöka och vilka personer den vill intervjua (artikel 14). Under vissa omständigheter kan staten skjuta upp besök av underkommittén (artikel 14).

Underkommittén skall inledningsvis via lottning upprätta ett besökschema till de ratificerande staterna (artikel 13). Vidare anges att underkommittén – efter konsultationer – skall meddela staterna sitt besöksprogram för att ge dem möjlighet att vidta praktiska arrangemang. Det får anses stå öppet om dessa konsultationer är interna eller är tänkta att genomföras med de berörda länderna. Besök genomförs av minst två medlemmar av underkommittén. De får vid behov åtföljas av sakkunniga (artikel 13.3). Underkommittén kan föreslå uppföljningsbesök (artikel 13.4).

Det får inte riktas någon påföljd mot personer eller organisationer som lämnar uppgifter till underkommittén (artikel 15).

Underkommittén skall under sekretess förmedla sina observationer och rekommendationer till staten och, om det finns en sådan, även till det nationella besöksorganet (artikel 16). Dess rapport bör publiceras tillsammans med statens kommentarer, men staten avgör om rapporten skall vara offentlig. Inga personuppgifter får dock publiceras utan samtycke från den berörda personen (artikel 16). Efter beslut av FN:s tortyrkommitté kan som en sanktion ett offentliggörande ske, antingen i form av ett uttalande eller av hela rapporten, om en stat inte fullgör sina åtaganden enligt artiklarna 12 och 14 (artikel 16).

Artikel 17–23 Det nationella besöksorganet

Staterna skall på nationell nivå inrätta, utse eller vidmakthålla ett eller flera besöksorgan för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling. Detta skall ske inom ett år från protokollets ikraftträdande eller efter statens ratifikation eller anslutning till det (artikel 17). Möjlighet att skjuta upp inrättandet ges i artikel 24.2.

Staterna skall avsätta nödvändiga resurser för det nationella besöksorganets verksamhet, garantera att det kan utföra sin verksamhet på ett oberoende sätt samt att dess personal är oberoende och har den kompetens som krävs (artikel 18). Vid upprättandet av ett organ bör Parisprinciperna om den rättsliga ställningen för nationella institutioner för främjande och skydd för de mänskliga rättigheterna beaktas (artikel 18).

Det nationella besöksorganets befogenheter framgår av artikel 19. Det skall ges möjlighet att regelbundet granska behandlingen av frihetsberövade personer på de platser där de hålls i förvar för att förstärka, om så erfordras, deras skydd mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (artikel 19 a). Vidare skall

besöksorganet ha rätt att avge rekommendationer till behöriga myndigheter för att förbättra situationen samt kommentera existerande lagstiftning eller föreslå ny (artikel 19 b–c).

Det nationella besöksorganet har samma rättigheter i förhållande till staterna som underkommittén har enligt artikel 14 (artikel 20).

Ingen sanktion får vidtas mot den som lämnat uppgifter till det nationella organet (artikel 21). Sekretessbelagda uppgifter som inhämtas av det nationella organet skall även hos detta vara sekretessbelagda. Inga personuppgifter får publiceras om inte personen ifråga ger sitt tillstånd (artikel 21.2).

Berörda myndigheter skall analysera det nationella besöksorganets rekommendationer och inleda en dialog med detta om möjliga åtgärder för att rekommendationerna skall kunna genomföras (artikel 22). Det bör noteras att organets rekommendationer inte är bindande såsom ursprungligen föreslagits. Staterna åtar sig dessutom att offentliggöra och sprida det nationella besöksorganets årsrapporter (artikel 23).

I artikel 24 regleras möjligheten för staterna att under en treårsperiod skjuta upp sina åtaganden både i förhållande till underkommittén och till det nationella organet. Efter konsultationer med underkommittén kan CAT besluta att förlänga övergångsperioden med ytterligare två år.

Artikel 25–37 Slutbestämmelser

I artikel 25 och 26 regleras finansieringsfrågor. Underkommitténs verksamhet skall finansieras av FN. Vidare skall en frivillig fond inrättas för att bistå med genomförandet av underkommitténs rekommendationer liksom för utbildningsinsatser av de nationella organen.

Protokollet får ratificeras av stater som är parter till FN:s tortyrkonvention (artikel 27). Det träder i kraft den trettionde dagen efter den tjugonde statens ratifikation (artikel 28.1). I förhållande till stater som ratificerar protokollet vid en senare tidpunkt träder det i kraft den trettionde dagen efter att ratifikationsinstrumentet deponerats hos FN:s generalsekreterare (artikel 28. 2).

Inga reservationer får göras mot det fakultativa protokollet (artikel 30). I artikel 31 stadgas särskilt att protokollet inte påverkar staters skyldigheter enligt regionala besöksregimer (dvs. i dagsläget Europarådets tortyrkommitté eller den Interamerikanska kommissionen). Inte heller Internationella Röda korskommitténs rätt att besöka fängslade under väpnad konflikt påverkas av protokollet (artikel 32).

Underkommitténs medlemmar åtnjuter sådan immunitet och sådana privilegier som är nödvändiga för att de oberoende ska kunna utöva sitt uppdrag. Mer specifikt skall de åtnjuta immunitet och privilegier enligt avsnitt 22 i konventionen om Förenta nationernas privilegier och immuniteter av den 13 februari 1946 med förbehåll för bestämmelserna i avsnitt 23 i den konventionen (artikel 35). De skall, om det inte inkräktar på det fakultativa protokollets bestämmelser och syfte eller på de privilegier och immunitet som de åtnjuter, iaktta det besökta landets lagar och bestämmelser och avstå från åtgärder och verksamhet som är oförenliga med den opartiska och internationella karaktären av deras uppdrag (artikel 36).

Regeringens förslag: Riksdagen godkänner protokollet.
--

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker eller har inte haft något att erinra mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Det internationella samarbetet är viktigt för att främja respekten för mänskliga rättigheter. I enlighet med våra utrikespolitiska traditioner har Sverige sedan en lång tid aktivt värnat om de mänskliga rättigheterna. Tortyr får anses vara ett av de grövsta brotten mot de mänskliga rättigheterna. Sverige har varit drivande i att bekämpa tortyr genom ett antal olika initiativ. Vid förhandlingarna om det aktuella protokollet var Sverige aktivt och bidrog tillsammans med övriga EU-medlemmar till att mobilisera det stöd som krävdes för antagandet av detta i Förenta nationerna. Protokollet under-tecknades av Sverige den 23 juni 2003.

Det är viktigt att Sverige genom att godkänna protokollet ger stöd åt det internationella arbete som bedrivs i avsikt att förhindra tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Vidare anser regeringen att en svensk ratifikation av protokollet kan bidra till att arbetet med relaterade problem förbättras och förstärks även i Sverige. Sverige bör därför godkänna protokollet.

6 Behovet av lagstiftning

6.1 Inledning

Inför ett svenskt godkännande av det fakultativa protokollet måste övervägas i vilken mån lagstiftning behövs för att Sverige skall uppfylla protokollets krav. Som beskrivits i avsnitt 4 innebär protokollet i huvudsak att ett preventivt besöks- och inspektionssystem skall upprättas för att motverka förekomsten av tortyr m.m. på de platser där personer hålls frihetsberövade. För detta ändamål skall en internationell underkommitté till Förenta nationernas (FN:s) kommitté mot tortyr inrättas och de anslutande staterna skall säkerställa att det finns ett eller flera nationella organ med denna uppgift. Underkommittén och de nationella besöksorganen har i huvudsak till uppgift att besöka platser där personer hålls frihetsberövade, ge rekommendationer till regeringen för att förbättra behandlingen av frihetsberövade personer samt lämna synpunkter på relevant lagstiftning.

6.2 Europarådets tortyrkonventionen

Likheter mellan Europarådets tortyrkonvention och FN-protokollet

År 1987 anslöt sig Sverige till den europeiska konventionen till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller

bestraffning (Europarådets tortyrkonvention). Denna konvention är snarlik det fakultativa protokollet till FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (FN-protokollet). Precis som FN-protokollet syftar Europarådets tortyrkonvention till att stärka frihetsberövade personers skydd genom att motverka att tortyr och annan dylik behandling eller bestraffning förekommer. De har alltså båda en förebyggande funktion. I enlighet med Europarådets tortyrkonvention har Europarådets tortyrkommitté, (CPT) inrättats. CPT har likartade uppgifter som underkommittén enligt FN-protokollet kommer att ha, dvs. att genom besök undersöka hur frihetsberövade personer behandlas. Efter varje besök avger CPT en rapport till den stat som granskats, precis som underkommittén skall göra. I rapporten kan CPT påtala brister och föreslå hur skyddet för frihetsberövade personer kan förbättras. Även denna uppgift är således gemensam för CPT och underkommittén.

Det föreligger även betydande likheter mellan vad staterna har åtagit sig i förhållande till CPT och i förhållande till underkommittén. Staterna är exempelvis skyldiga att tillåta besök av CPT och underkommittén på varje plats där frihetsberövade personer är placerade (artikel 2 i Europarådets tortyrkonvention och artikel 4 i FN-protokollet). En förutsättning för att CPT skall få besöka dessa platser är att kommittén har underrättat den berörda staten om sin avsikt att göra besöket. Detta gäller även besök av underkommittén. Staterna kan då under vissa förutsättningar göra invändningar mot den föreslagna tidpunkten och platsen för besöket (artikel 9 i Europarådets tortyrkonvention och artikel 14 i FN-protokollet). Staterna är även skyldiga att ge CPT respektive underkommittén information och rätt till enskilda samtal med frihetsberövade och andra som kan ge upplysningar om en sådan persons behandling (artikel 8 i Europarådets tortyrkonvention och artikel 12 och 14 i FN-protokollet).

Lagstiftning med anledning av Europarådets tortyrkonvention

För att tillgodose tortyrkonventionens krav och i övrigt underlätta CPT:s arbete infördes en särskild lag, lagen (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m., i samband med tillträdet till konventionen. Lagen gäller sedan den 1 februari 1989 (SFS 1988:1561). Lagen tillförsäkrar CPT tillträde till de platser där frihetsberövade personer är placerade under förutsättning att besöket har till syfte att undersöka hur personen behandlas och kommittén har underrättat regeringen om sin avsikt att göra besöket (2 §). Vidare finns bestämmelser om att CPT har rätt till information och enskilda samtal med frihetsberövade och andra som kan ge upplysningar om en sådan persons behandling (3 §).

CPT har, som tidigare nämnts, rätt att besöka varje plats där frihetsberövade personer är placerade till en följd av en myndighets beslut eller annan åtgärd. I förarbetena till lagen med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m. diskuterades definitionen av begreppet frihetsberövad (prop. 1987/88:133 s. 15 f). Det konstaterades att begreppet skall ges samma innebörd som det har fått genom rättspraxis från den europeiska kommissionen och

domstolen vid dessa organs tolkning och tillämpning av artikel 5 i europakonventionen. Som exempel på vad som ansågs utgöra frihetsberövande i konventionens mening angavs t.ex. förvaring på sluten anstalt såsom häktad eller dömd och husarrest under övervakning. Regeringen gjorde bedömningen att de platser som i första hand kunde komma ifråga för besök var kriminalvårdsanstalter, allmänna häkten, polisarrester, rättspsykiatriska kliniker och sjukhus där intagna bereddes vård enligt lagen (1966:293) om sluten psykiatrisk vård i vissa fall (numera lagen [1991:1128] om psykiatrisk tvångsvård) samt vissa hem för vård och boende inom missbrukarvården. Det konstaterades även att vissa gränsdragningsproblem kunde uppkomma, speciellt såvitt avsåg den vård som bedrivs inom sociallagstiftningen. Regeringen anförde vidare att besök kunde komma i fråga på såväl privata som offentliga institutioner under förutsättning att de intagna kunde anses vara berövade sin frihet och frihetsberövandet var en följd av en offentlig myndighets handlande (a.a. s. 16). I viss utsträckning kunde de speciella hem och inrättningar som bedrivs inom ramen för vård enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (nuvarande lagen [1990:52] med särskilda bestämmelser om vård av unga) och lagen om vård av missbrukare i vissa fall (nuvarande lagen [1988:870] om vård av missbrukare i vissa fall) tänkas komma i fråga för ett besök av kommittén.

Det bör emellertid noteras att exemplifieringen i förarbetena inte är uttömmande, t.ex. torde CPT även ha rätt att besöka de förvarslokaler där utlännningar som hålls i förvar enligt utlänningslagen är placerade (6 kap. 19 § utlänningslagen [1989:529]).

Rätt att lämna upplysningar

Rätten att lämna uppgifter till CPT och underkommittén är en del av yttrandefriheten. Yttrandefrihet innebär frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Yttrandefriheten är en grundläggande fri- och rättighet (2 kap. 1 § regeringsformen, RF). Begränsning av rättigheten får endast ske genom lag och för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får emellertid aldrig gå ut över vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som föranlett den eller utgöra ett hot mot den fria åsiktsbildningen. En begränsning får inte heller göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning (2 kap. 12 § RF). Begränsningar av yttrandefriheten finns bl.a. i sekretesslagen (1980:100).

Det är en grundläggande princip att den som utnyttjar sin yttrandefrihet inte skall bli utsatt för någon sanktion. Dessutom finns enligt nuvarande lagstiftning en upplysningskyldighet gentemot CPT (3 § p. 3 lagen med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m.). Vidare har frihetsberövade personer och andra som kan ge upplysningar om en sådan persons behandling rätt till enskilda samtal med CPT:s ledamöter (3 § p. 2 nämnda lag).

Regeringens förslag: Tillämpningsområdet för lagen med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m. utvidgas till att även omfatta det fakultativa protokollet till FN:s tortyrkonvention.

Regeringens bedömning: I och med att tillämpningsområdet för lagen med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m. utvidgas till att omfatta det fakultativa protokollet fullgör Sverige sina skyldigheter enligt protokollet.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet tillstyrker alternativt har inte något att invända mot förslagen. *Amnesty International Svenska sektionen (Amnesty)* föreslår att en tidsram inom vilken regeringen måste ta ställning till huruvida en invändning från en myndighet skall framföras till underkommittén skall införas i 4 § lagen med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m. *Amnesty* påpekar vidare att det är angeläget att begreppet frihetsberövad tolkas så extensivt som möjligt. *Svenska FN-förbundet* anser att tydliga riktlinjer bör fastställas för att ge underkommittén tolkningsfrihet när det gäller att tolka begreppet frihetsberövad. *Förbundet* anser också att ett uttryckligt förbud mot repressalier mot personer som informerat antingen underkommittén eller det nationella organet om förekomsten av tortyr bör införas i svensk lagstiftning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Som beskrivits i avsnitt 6.2 ställer Europarådets tortyrkonvention och FN-protokollet likartade krav på staterna. När det gäller vilka platser som är aktuella för besök framgår av FN-protokollet att underkommittén har rätt att besöka varje plats där personer är eller kan hållas frihetsberövade, antingen med stöd av ett beslut av en offentlig myndighet eller på dess föranstaltande eller med dess samtycke eller medgivande (artikel 4.1). Det har inte framkommit något som tyder på att betydelsen av begreppet frihetsberövad skulle tolkas på ett annat sätt i FN-protokollet än i Europarådets tortyrkonvention. Det torde således vara samma platser som CPT har rätt att besöka som kommer att bli aktuella för underkommittén att besöka. Det är dock viktigt att, precis som några remissinstanser påpekat, begreppet frihetsberövad ges en vid tolkning. Underkommitténs kommande besök kommer också att ge vägledning i detta avseende.

Med hänsyn till att Europarådets tortyrkonvention och FN-protokollet ställer likartade krav på staterna kan den lagstiftning som gäller för Europarådets tortyrkonvention användas för att tillgodose även FN-protokollets krav. Ändringar i lagen (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m. bör därför genomföras så att den även blir tillämplig såvitt avser FN-protokollet. Vidare bör rubriken på lagen ändras för att återspegla att den rör både Europarådets tortyrkonvention och FN-protokollet. Rubriken skall i stället lyda lag om vissa internationella åtaganden mot tortyr m.m.

Att lagen även föreslås omfatta underkommitténs verksamhet innebär bl.a. att upplysningsskyldigheten och möjligheten att lämna upplysningar också kommer att gälla i förhållande till underkommittén (3 § p. 2–3).

Som anförts ovan är det en grundläggande princip att den som utnyttjar sin yttrandefrihet inte skall bli utsatt för någon sanktion. Det finns därför enligt regeringens mening inte behov av att i svensk lagstiftning föra in ett uttryckligt förbud mot repressalier mot personer som lämnat information om tortyr till underkommittén som *Svenska FN-förbundet* föreslagit. Däremot bör i förtydligande syfte en bestämmelse om att upplysningar och information som lämnas till såväl CPT som underkommittén får lämnas utan hinder av sekretess.

En förutsättning för att CPT skall få avlägga besök är att kommittén har underrättat den berörda staten om sin avsikt att göra besöket (artikel 8). Staten kan då under vissa förutsättningar göra invändningar mot den föreslagna tidpunkten och platsen för besöket (artikel 9). Motsvarande gäller för underkommitténs verksamhet (artikel 13 och 14). Det har inte någon gång framkommit att det skulle finnas ett problem med dröjsmål i detta sammanhang, varken i förhållandet mellan myndigheter och den svenska regeringen eller mellan regeringen och CPT. Det finns därför enligt regeringens mening inte skäl att, som *Amnesty* föreslagit, lagstifta om en tidsgräns i detta sammanhang.

6.3.1 Immunitet och privilegier

Regeringens förslag: Lagen om immunitet och privilegier i vissa fall ändras så att medlemmarna i underkommittén tillförsäkras det skydd som förutsätts i det fakultativa protokollet.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker alternativt har inte något att invända mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Som nämnts i redogörelsen för innehållet i FN-protokollet har medlemmar i underkommittén rätt till de privilegier och den immunitet som anges i avsnitt 22 i konventionen om privilegier och immuniteter för Förenta nationerna av den 13 februari 1946, med förbehåll för bestämmelserna i avsnitt 23 i den konventionen (artikel 35). För att protokollets bestämmelser om immunitet och privilegier skall bli gällande inför svenska domstolar och myndigheter måste de införlivas i svensk rätt. Frågor om immunitet och privilegier för internationella organ och personer med anknytning till sådana organ regleras i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall. Enligt 4 § åtnjuter vissa, i en bilaga till lagen angivna organ och personer med anknytning till sådana organ, immunitet och privilegier enligt vad som bestämts i stadga eller avtal som är i kraft i förhållande till Sverige. Bilagan bör kompletteras så att den omfattar också underkommitténs medlemmar. Immuniteten och privilegierna gäller i den utsträckning som framgår av protokollet.

Regeringens bedömning: Genom de kontrollfunktioner som Riksdagens ombudsmän och Justitiekanslern har uppfyller Sverige de krav som protokollet ställer såvitt avser det nationella besöksorganet. Någon lagstiftning behövs således inte i detta avseende.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet tillstyrker alternativt har inte något att invända mot bedömningen. *Justitiekanslern (JK)* menar att myndigheten formellt sett uppfyller protokollets krav, men i praktiken är den tillsynsverksamhet som myndigheten bedriver relativt begränsad. Det är därför tveksamt om JK kan sägas uppfylla de krav som rimligen bör ställas på ett nationellt besöksorgan. I vart fall gäller detta om man tolkar protokollet så att det finns ett krav på att det nationella besöksorganet faktiskt utför regelbundna inspektioner. *Riksdagens ombudsmän (JO)* delar inte promemorians bedömning att lagstiftning inte krävs i detta avseende. JO menar att med de begränsade resurser som JO har framstår det som en omöjlighet att genom inspektioner kontinuerligt täcka de områden och myndigheter som förutsätts enligt protokollet. Tyngdpunkten i JO:s arbete ligger i klagomålshanteringen. *Amnesty* påpekar att lösningen att två organ samtidigt utövar kontroll kan bli komplicerad och att det finns risk att kontrollen blir en lågprioriterad uppgift hos JO och JK. *Amnesty* ser fördelar med att skapa ett självständigt besöksorgan. *Svenska FN-förbundet* anser att ett lämpligt sätt att komplettera JO:s och JK:s kontrollfunktioner och dessutom genomföra en statligt oberoende granskning, skulle vara att involvera det civila samhället i processen. En nationell, opartisk granskningskommitté där svenska frivilligorganisationer finns representerade skulle, enligt förbundet, kunna fylla en viktig funktion för Sveriges efterlevnad av protokollet. *Röda korset* anser att Sverige bör inta en mer aktiv roll när det gäller den nationella besöksverksamheten och inrätta ett eller flera nationella, oberoende besöksorgan. *Amnesty* föreslår också att det i förtydligande syfte skall anges i 3 § lagen med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m. att inga personuppgifter får publiceras om inte personen ifråga ger sitt tillstånd till detta.

Skälen för regeringens bedömning

Bakgrund

Som beskrivits närmare i avsnitt 4 skall anslutande stater enligt FN-protokollet även säkerställa att det finns ett eller flera nationella organ som kan förebygga tortyr m.m. på nationell nivå. Det nationella besöksorganet skall, precis som underkommittén, ges möjlighet att besöka platser där frihetsberövade personer är placerade för att undersöka förhållandena för dessa. Det skall vidare kunna ge rekommendationer till de inhemska myndigheterna för att förbättra behandlingen av frihetsberövade samt lämna synpunkter på relevant

lagstiftning. Åtgärderna skall syfta till att förhindra tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Det nationella besöksorganet skall vara självständigt och ha tillräcklig kapacitet och kompetens för att utföra sina uppgifter.

Riksdagens ombudsmän

JO utövar tillsyn över tillämpningen i offentlig verksamhet av lagar och andra författningar (12 kap. 6 § regeringsformen, RF). JO har tillsyn över att de som utövar offentlig verksamhet efterlever lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden (1 § lagen [1986:765] med instruktion för Riksdagens ombudsmän [JO-instruktionen]). Under JO:s tillsyn står bl.a. statliga och kommunala myndigheter, tjänstemän och andra befattningshavare vid dessa myndigheter samt andra som har en tjänst eller ett uppdrag som innebär myndighetsutövning. Med myndighetsutövning avses utövande av befogenhet att för enskilda bestämma om förmån, rättighet, skyldighet, disciplinpåföljd, avskedande eller annat jämförbart förhållande.

JO utövar således tillsyn över de verksamheter där frihetsberövade personer är placerade, t.ex. kriminalvårdsanstalter, häkten, polisarrester och sjukvårdsinrättningar inom rättspsykiatri. Den som står under JO:s tillsyn är skyldig att tillhandahålla JO de upplysningar och yttranden han begär (12 kap. 6 § RF). Eventuell sekretess som gäller för en myndighet överförs, med vissa begränsningar, till JO (11 kap. 4 § sekretesslagen).

JO:s tillsyn bedrivs dels genom prövning av klagomål från allmänheten, dels genom inspektioner och andra undersökningar som ombudsmännen finner påkallade (5 § JO-instruktionen). I samband med att JO avgör ett ärende kan han uttala sig i frågan om en viss åtgärd strider mot lag eller annan författning eller annars är felaktig eller olämplig (6 § JO-instruktionen). Ombudsmannen får som särskild åklagare väcka åtal mot befattningshavare som har begått brottslig gärning genom att åsidosätta vad som åligger honom i tjänsten eller uppdraget (6 § JO-instruktionen). JO får också i ett beslut göra vägledande uttalanden som bidrar till att rättstillämpningen blir enhetlig och ändamålsenlig (6 § JO-instruktionen). JO skall även verka för att brister i lagstiftningen avhjälps. Om det under JO:s tillsynsverksamhet visar sig att det finns anledning att väcka en fråga om författningsändring eller annan åtgärd från statens sida har ombudsmannen möjlighet att göra en framställning om detta till riksdagen eller regeringen (4 § JO-instruktionen). Detta sker i ett fåtal fall per år.

JO svarar direkt under riksdagen och är således helt fristående från regeringen och den under regeringen lydande myndighetsorganisationen. JO intar en hög grad av självständighet även inför riksdagen. Riksdagen kan exempelvis inte ge en ombudsman direktiv i ett särskilt ärende och inte heller i efterhand framföra synpunkter på handläggningen av eller beslutet i ett visst ärende. Riksdagens styrning av ombudsmännens verksamhet sker i stället genom föreskrifterna i JO-instruktionen och behandlingen av JO:s budget. JO lämnar årligen en rapport över sin verksamhet till riksdagen, en ämbetsberättelse (11 § JO-instruktionen).

JK är regeringens högste ombudsman och har bl.a. till uppgift att bevaka statens rätt. Vidare skall JK bistå regeringen med råd och utredningar i juridiska angelägenheter (1 och 2 §§ förordningen med instruktion för Justitiekanslern). JK utövar även tillsyn över att de som utövar offentlig verksamhet efterlever lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åtaganden (1 § lagen [1975:1339] om Justitiekanslerns tillsyn). Under JK:s tillsyn står statliga myndigheter, kommunala myndigheter och andra myndigheter som inte är statliga. Även tjänstemän och andra befattningshavare vid myndigheter samt andra som innehar tjänst eller uppdrag som innebär myndighetsutövning omfattas av JK:s tillsyn (2–3 §§ nämnda lag och 3 § förordningen [1975:1345] med instruktion för Justitiekanslern). Som ett led i sin tillsynsverksamhet genomför JK inspektioner vid myndigheter. Efter en inspektion gör JK uttalanden om myndighetens verksamhet och kan, om det behövs, rikta kritik mot denna. Syftet med tillsyns- och inspektionsverksamheten är att värna om rättssäkerheten och bidra till en fortsatt hög kvalitet inom den offentliga verksamheten.

Domstolar, förvaltningsmyndigheter och tjänstemän hos staten eller kommunerna är skyldiga att ge JK de upplysningar och yttranden som han begär. Även andra personer som står under JK:s tillsyn har sådan skyldighet (10 § lagen om Justitiekanslerns tillsyn). JK har även rätt till domstolars och förvaltningsmyndigheters protokoll och handlingar (9 § samma lag). Eventuell sekretess som gäller för en myndighet överförs, med vissa begränsningar, till JK (11 kap. 4 § sekretesslagen). JK får som särskild åklagare väcka åtal mot befattningshavare som har begått brottslig gärning genom att åsidosätta vad som åligger honom i tjänsten eller uppdraget (5 § nämnda lag). JK genomför även de utredningar som fordras för prövning av klagomål eller annat ärende. JK prövar dock klagomål endast om frågans beskaffenhet ger anledning till det. Om ett klagomål lämpligen kan utredas och prövas av annan myndighet kan JK överlämna klagomålet till den myndigheten för handläggning (15 § förordningen med instruktion för Justitiekanslern).

Slutsatser

Arbetet med att förebygga och förhindra tortyr m.m. är mycket viktigt. Som flera remissinstanser har påpekat är det angeläget att Sverige är ett föregångsland i detta avseende. Sverige måste naturligtvis, som vi åtagit oss enligt FN-protokollet, ha ett fungerande system med besök på platser där personer hålls frihetsberövade för att förebygga och förhindra förekomsten av tortyr m.m. Enligt regeringens mening finns redan ett väl fungerande system för kontroll av att myndigheter och de tjänstemän som utövar myndighetsutövning fullgör sina skyldigheter på ett korrekt sätt. JO, som bl.a. utför inspektioner för att kontrollera att frihetsberövade personer behandlas på ett korrekt sätt, har möjlighet att uttala kritik, lämna råd och förslag till myndigheterna samt kommentera lagstiftningen. Även JK har sådana möjligheter.

Flera remissinstanser har uttalat farhågor om att JO och JK inte skulle prioritera besöksverksamheten i tillräcklig grad för att Sverige skall

uppfylla protokollets krav. Det är riktigt, som JO anför, att tyngdpunkten i dess verksamhet ligger i klagomålshanteringen. Av JO:s ämbetsberättelser de senaste fem åren framgår emellertid att JO gjort inspektioner enbart vid häkten och kriminalvårdsanstalter cirka 4–5 gånger per år. Utöver detta har JO besökt andra platser i samhället som också är ”platser där personer hålls frihetsberövade” enligt protokollets definition, t.ex. slutna ungdomshem.

I detta sammanhang är det viktigt att notera att protokollet kräver att det skall finnas ett system med regelbundna besök, men att det inte framgår vad som avses med ”regelbundet”. Det är således inte angivet med vilket tidsintervall besök bör göras. Men JO:s inspektionsverksamhet torde mer än väl uppfylla protokollets krav. Dessutom bedriver även JK sådan inspektionsverksamhet.

Regeringen gör bedömningen att Sverige genom de kontrollfunktioner som JO och JK har uppfyller de krav som protokollet ställer såvitt avser det nationella besöksorganet. Någon lagstiftning behövs således inte i detta avseende. Detta är för övrigt en lösning som även vårt grannland Danmark har valt. Om det skulle visa sig att den verksamhet som JO och JK bedriver inte är tillräcklig för att Sverige skall anses uppfylla sina åtaganden får naturligtvis nya överväganden göras.

Trots att regeringen i dag gör bedömningen att Sverige lever upp till kraven i protokollet kan det framöver finnas anledning att ha högre ambitioner än vad protokollet föreskriver. I detta sammanhang bör noteras att den lagstiftning som reglerar kriminalvårdens verksamhet för närvarande är föremål för översyn. Kriminalvårdskommittén (dir. 2002:90 och 2004:33) kommer den 1 juni 2005 att lämna ett förslag till en ny, modern kriminalvårdslag som svarar mot kraven på en effektivt och humant bedriven kriminalvård. Utredningen skall särskilt uppmärksamma frågan om hur verkställigheten i det enskilda fallet kan anpassas efter den intagnes behov och förutsättningar. En sådan individualisering förutsätter ett mer utvecklat system för tillsyn och kontroll än vad som finns enligt dagens lagstiftning. Frågor om tillsyn och kontroll blir därför centrala i den nya lagstiftningen som kommittén arbetar med att ta fram. Dessutom har regeringen nyligen tillsatt en särskild utredare med uppdrag att utarbeta ett förslag till en ny häkteslag (dir. 2005:5). Utredaren skall lämna sitt betänkande senast den 15 januari 2006. Målsättningen är att regelverket som styr kriminalvårdens verksamhet skall ges en enhetlig och ändamålsenlig utformning och att de principer som präglar verkställighet av påföljder i stor utsträckning även skall gälla för häktesverksamheten. Även i det sammanhanget kommer frågor om kontroll och tillsyn att aktualiseras.

Enligt artikel 21.2 i protokollet skall konfidentiella uppgifter som inhämtas av det nationella besöksorganet vara sekretessbelagda. Detta får anses innebära ett krav på att den sekretess som gäller hos den myndighet som granskas skall överföras till det nationella besöksorganet. Om JO eller JK i sin tillsynsverksamhet erhåller en uppgift från en myndighet och uppgiften är sekretessbelagd hos den senare myndigheten, gäller sekretessen även hos JO eller JK. Om uppgiften förekommer i en sådan handling som upprättats med anledning av JO:s eller JK:s tillsynsverksamhet, t.ex. ett yttrande eller ett inspektionsprotokoll, gäller dock sekretessen endast i den mån det kan antas att allmänt eller enskilt

intresse lider avsevärd skada eller betydande men om uppgiften röjs (11 kap. 4 § andra stycket sekretesslagen). Om JO eller JK erhåller uppgift från en enskild gäller sekretess till skydd för enskilds personliga förhållanden i den mån uppgiften skulle ha varit sekretessbelagd hos den myndighet som ärendet får anses avse och det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider betydande men om uppgiften röjs (11 kap. 4 § tredje stycket). Exempel på uppgifter om personliga förhållanden av ömtålig natur som bör kunna hemlighållas med stöd av rekvisitet att det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider betydande men om uppgiften röjs är uppgifter om allvarigare brott, missbruksförhållanden och känsliga sjukdomar (Sekretesslagen. En kommentar, Regner m.fl., s. 11:11). Även uppgifter om att någon har utsatts för tortyr m.m. torde anses vara sådana känsliga uppgifter. Regeringen gör således bedömningen att den sekretessreglering som gäller hos JO och JK uppfyller de krav som ställs i protokollet.

Enligt protokollet får inte några personuppgifter publiceras utan att den berörda personens samtycke (artikel 16.2 och 21.2). Amnesty har med anledning av detta föreslagit att det i förtydligande syfte skall införas en bestämmelse med denna innebörd i lagen med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m. JO publicerar varje år en ämbetsberättelse, som bl.a. innehåller referat av meddelade beslut. I denna publiceras dock inte några personuppgifter. Inte heller i öriga beslut som JO publicerar framgår några personuppgifter. Detsamma gäller för de beslut JK publicerar. Som nämnts ovan överförs vidare, med vissa begränsningar, den sekretess som kan föreligga för uppgifter hos en myndighet till JO respektive JK. Det finns därför enligt regeringens mening tillräckligt skydd i svensk lagstiftning för att tillgodose protokollets bestämmelser i detta avseende.

Som regeringen anfört ovan finns inte skäl att i svensk lag införa ett uttryckligt förbud mot repressalier mot den som lämnar information om förekomst av tortyr till underkommittén. Detsamma gäller den som lämnar information till JO eller JK. I detta sammanhang bör noteras att de som står under JO:s respektive JK:s tillsyn är skyldiga att tillhandahålla myndigheterna de uppgifter som de begär (12 kap. 6 § RF resp. 10 § lagen om JK:s tillsyn).

7 Ekonomiska konsekvenser och ikraftträdande

7.1 Ekonomiska konsekvenser

Underkommitténs verksamhet skall finansieras av Förenta nationerna (artikel 25). För detta ändamål skall en särskild fond inrättas (artikel 26). Då FN:s budget inte får öka skall verksamheten finansieras genom omprioritering inom FN:s budget. Den nationella kontrollfunktionen som utförs av Riksdagens ombudsmän och Justitiekanslern ingår i myndigheternas ordinarie verksamhet.

Sammantaget kommer därför godkännandet av det fakultativa protokollet inte att medföra några ekonomiska konsekvenser.

Det fakultativa protokollet träder i kraft den trettionde dagen efter dagen då den tjugonde staten ratificerat protokollet (artikel 28.1). I förhållande till stat som ratificerar protokollet vid ett senare tillfälle träder det i kraft den trettionde dagen efter dagen för deponering av det egna ratifikations- eller anslutningsdokumentet (artikel 28.2).

Det går således för närvarande inte att förutse när protokollet kommer att träda i kraft. Det finns dock inte någon anledning att avvakta med att låta de föreslagna lagändringarna träda i kraft till dess att protokollet gjort det. Lagändringarna bör därför träda i kraft den 1 juli 2005.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m.

Rubriken

Med hänsyn till att lagen omfattar flera av Sveriges internationella åtaganden mot tortyr m.m. har rubriken fått en ny mer generell lydelse.

1 §

I bestämmelsen, som anger lagens tillämpningsområde, har ett tillägg gjorts som innebär att tillämpningsområdet utvidgas till att även avse det aktuella fakultativa protokollet till FN:s tortyrkonvention.

2 §

Bestämmelsen har redigerats språkligt, främst så att den omfattar både Europarådets tortyrkommitté (CPT) och underkommittén till FN:s tortyrkommitté.

3 §

Bestämmelsen har redigerats språkligt, främst så att den omfattar både Europarådets tortyrkommitté (CPT) och underkommittén till FN:s tortyrkommitté. Enligt denna bestämmelse har CPT och underkommittén bl.a. rätt till samtal med frihetsberövade personer och andra som kan ge upplysningar om en sådan persons behandling samt övrig information som behövs för att syftet med besöket skall uppnås. I förtydligande syfte har lagts till ett *andra stycke* som klargör att upplysningar och information som avses i första stycket får lämnas utan hinder av sekretess enligt sekretesslagen (1980:100).

4 §

Bestämmelsen har redigerats språkligt så att den omfattar både Europarådets tortyrkommitté (CPT) och underkommittén till FN:s tortyrkommitté. Dessutom har en hänvisning gjorts till den bestämmelse i det fakultativa protokollet som stadgar att en stat under vissa förutsättningar kan göra invändningar mot ett besök av underkommittén.

5 §

Bestämmelsen har redigerats språkligt så att den omfattar både ledamöter och experter i Europarådets tortyrkommitté (CPT) och medlemmar i underkommittén till FN:s tortyrkommitté.

8.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall

Bilagan

I bilagan har ett tillägg gjorts som innebär att medlemmarna i underkommittén tillförsäkras immunitet och privilegier för sitt uppdrag. Denna bestämmelse motsvaras av artikel 35 i det fakultativa protokollet.

Fakultativt protokoll till konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning

Ingress

De stater som är parter i detta protokoll,

som åter fastslår att tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning är förbjudet och utgör en allvarlig kränkning av de mänskliga rättigheterna,

som är övertygade om att ytterligare åtgärder är nödvändiga för att uppnå syftena med konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (konventionen) och att förstärka skyddet för personer som frihetsberövats mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning,

som erinrar om att varje konventionsstat enligt artiklarna 2 och 16 i konventionen är skyldiga att vidta effektiva åtgärder för att förhindra tortyrhandlingar och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning i alla territorier under deras jurisdiktion,

som erkänner att staterna har det yttersta ansvaret för att tillämpa dessa artiklar, att stärkandet av skyddet av frihetsberövade personer och den fulla respekten för deras mänskliga rättigheter är ett gemensamt ansvar, som delas av alla och att internationella tillämpande organ kompletterar och stärker de nationella åtgärderna,

som erinrar om att ett effektivt förebyggande av tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning kräver utbildning och en kombination av skilda legislativa, administrativa, rättsliga och andra åtgärder,

som även erinrar om att världskonferensen om de mänskliga rättigheterna i kraftfulla ordalag förklarade att ansträngningarna att utrota tortyr i första hand skulle inriktas på förebyggande och krävde antagande av ett fakultativt protokoll till konventionen med sikte på att upprätta ett förebyggande system av regelbundna besök på platser där personer hålls frihetsberövade,

som är övertygade om att skyddet för frihetsberövade personer mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning kan förstärkas med icke-rättsliga åtgärder av förebyggande natur, som grundas på regelbundna besök på platser där personer hålls frihetsberövade,

har kommit överens om följande.

Allmänna principer

Artikel 1

Syftet med detta protokoll är att upprätta ett system för regelbundna besök som genomförs av oberoende internationella och nationella organ på platser där personer hålls frihetsberövade för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Artikel 2

1. En underkommitté för förebyggande av tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (nedan kallad underkommittén) skall upprättas och utföra de funktioner som anges i detta protokoll.
2. Underkommittén skall fullgöra sina uppgifter inom ramen för Förenta nationernas stadga och vägledas av stadgans syften och principer och av Förenta nationernas normer för behandling av frihetsberövade personer.
3. Underkommittén skall även vägledas av principerna om förtrolighet, opartiskhet, icke-selektivitet, universalitet och objektivitet.
4. Underkommittén och parterna skall samarbeta vid tillämpningen av detta protokoll.

Artikel 3

Varje part skall inrätta, utse eller på nationell nivå vidmakthålla ett eller flera besöksorgan för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (nedan kallade nationella förebyggande mekanismer).

Artikel 4

1. Varje part skall tillåta besök i överensstämmelse med detta protokoll av de mekanismer som avses i artiklarna 2 och 3 till varje plats under dess jurisdiktion eller kontroll där personer är eller kan hållas frihetsberövade, antingen med stöd av ett beslut av en offentlig myndighet eller på dess föranstaltande eller med dess samtycke eller medgivande (nedan kallade platser där personer hålls frihetsberövade). Dessa besök skall genomföras i syfte att, om så behövs, förstärka skyddet för dessa personer mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.
2. För de syften som avses i detta protokoll avses med termen frihetsberövande varje form av kvarhållande, fängslande eller placering av en person i ett offentligt eller privat förvar, som denna person inte har

tillåtelse att lämna frivilligt, genom beslut av en rättslig, administrativ eller annan myndighet.

Prop. 2004/05:107
Bilaga 1

Del II

Underkommittén för förebyggande

Artikel 5

1. Underkommittén skall bestå av tio medlemmar. Efter den femtionde ratifikationen eller anslutningen till detta protokoll skall antalet medlemmar i underkommittén öka till 25 personer.

2. Underkommitténs medlemmar skall väljas bland personer med högt moraliskt anseende, som har erkänd sakkunskap på området för rättskipning, särskilt straffrätt, fängelse- eller polisförvaltning eller på olika områden som har avseende på behandling av frihetsberövade personer.

3. Vid underkommitténs sammansättning skall vederbörligen beaktas en rättvis geografisk fördelning och att olika civilisationsformer och rättssystem i de stater som är parter i detta protokoll är företrädda.

4. Vid underkommitténs sammansättning skall även eftersträvas en balanserad könsfördelning på grundval av principerna om jämställdhet och ickediskriminering mellan könen.

5. Två medlemmar av underkommittén får inte vara medborgare i en och samma stat.

6. Medlemmarna i underkommittén skall tjänstgöra i egenskap av enskilda personer, vara oberoende och opartiska och stå till underkommitténs förfogande på ett effektivt sätt.

Artikel 6

1. Varje part får i enlighet med punkt 2 i denna artikel föreslå högst två kandidater som har de kvalifikationer och uppfyller de fordringar som anges i artikel 5 och skall därvid lämna detaljerade uppgifter om kandidaternas meriter.

2. a) Kandidaterna skall vara medborgare i en stat som är part i detta protokoll.

b) Minst en av de båda kandidaterna skall vara medborgare i den part som föreslår honom eller henne.

c) Högst två medborgare i en part får föreslås.

d) Innan en part föreslår en medborgare i en annan part, skall den inhämta denna parts samtycke.

3. Förenta nationernas generalsekreterare skall senast fem månader före dagen för det partsmöte under vilket val skall hållas skriftligen uppmana parterna att lämna förslag inom tre månader. Generalsekreteraren skall delge en förteckning i alfabetisk ordning över alla kandidater som föreslagits med uppgift om vilka parter som har föreslagit dem.

Artikel 7

1. Medlemmarna i underkommittén skall väljas på följande sätt:

a) I första hand skall beaktas att kraven och kriterierna i artikel 5 i detta protokoll är uppfyllda.

b) Det första valet skall hållas inom sex månader efter detta protokolls ikraftträdande.

c) Parterna skall välja medlemmarna av underkommittén genom hemlig omröstning.

d) Val av underkommitténs medlemmar skall förrättas vartannat år vid partsmöten som sammankallas av Förenta nationernas generalsekreterare. Vid dessa möten, som är beslutsmässiga när två tredjedelar av parterna är närvarande, skall de kandidater väljas till underkommittén som uppnår det högsta antalet röster och absolut majoritet av de närvarande och röstande parternas röster.

2. Om vid valförrättningen två medborgare i en och samma part uppfyller villkoren för att ingå i underkommittén, skall den kandidat som har fått det högsta antalet röster väljas. När två medborgare i samma land har fått samma antal röster, skall följande förfarande tillämpas:

a) Om endast en kandidat har föreslagits av den part i vilken kandidaten är medborgare, skall han eller hon anses vald.

b) Om de båda kandidaterna har nominerats av den part i vilken de är medborgare, skall en sluten omröstning hållas för att avgöra vilken av dem som skall väljas.

c) Om ingendera kandidaten har föreslagits av den part där han eller hon är medborgare, skall en särskild hemlig omröstning hållas för att bestämma vilken av kandidaterna som skall väljas.

Artikel 8

Om en medlem av underkommittén avlider eller avsäger sig sitt uppdrag eller av annan anledning inte längre kan fullgöra det, skall den part som har föreslagit honom eller henne föreslå en annan valbar person som har de meriter och uppfyller de krav som anges i artikel 5 med beaktande av behovet av en riktig avvägning mellan de olika kompetensområdena. Denna person skall inneha posten till nästkommande partsmöte om majoriteten av parterna godkänner det. Godkännandet skall anses vara

givet, om inte minst hälften av parterna svarar nekande inom sex veckor efter det att Förenta nationernas generalsekreterare har meddelat dem den föreslagna tillsättningen.

Prop. 2004/05:107
Bilaga 1

Artikel 9

Underkommitténs medlemmar skall väljas för en tid av fyra år. De kan återväljas en gång om de åter blir föreslagna. För hälften av de medlemmar som utsetts vid det första valet skall mandattiden utlöpa efter två år. Omedelbart efter det första valet skall dessa medlemmar utses genom lottning förrättad av ordföranden vid ett möte som avses i artikel 7.1 d.

Artikel 10

1. Underkommittén skall utse sitt presidium för en tid av två år. Presidiet kan återväljas.

2. Underkommittén skall anta sin egen arbetsordning. I den skall bl.a. föreskrivas följande:

a) Underkommittén är beslutsför när hälften av medlemmarna plus en är närvarande.

b) Underkommitténs beslut skall fattas med en majoritet av de närvarande medlemmarnas röster.

c) Underkommittén skall mötas innanför stängda dörrar.

3. Förenta nationernas generalsekreterare skall sammankalla underkommitténs första möte. Efter sitt första möte skall underkommittén mötas vid tidpunkter som anges i dess arbetsordning. Underkommittén och Förenta nationernas kommitté mot tortyr (tortyrkommittén) skall mötas samtidigt minst en gång om året.

Del III

Mandat för underkommittén för förebyggande

Artikel 11

Underkommittén skall göra följande:

a) Besöka sådana platser som avses i artikel 4 och avge rekommendationer till parterna om skydd av frihetsberövade personer mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

b) Med avseende på de nationella förebyggande mekanismerna skall underkommittén

- i) om så behövs råda och hjälpa parterna att upprätta sådana mekanismer,
 - ii) hålla direkt och, om det är nödvändigt, konfidentiell kontakt med dessa mekanismer och erbjuda dem utbildning och teknisk hjälp för att förhöja deras duglighet,
 - iii) råda och hjälpa dem i att bedöma behoven och vilka åtgärder som behövs för att förstärka skyddet av frihetsberövade personer mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning,
 - iv) framföra rekommendationer och synpunkter till parterna i syfte att förstärka mekanismernas duglighet och mandat med sikte på att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.
- c) För att förebygga tortyr i allmänhet, samarbeta med berörda FN-organ och FN-mekanismer samt med internationella, regionala och nationella institutioner och organisationer som arbetar med att förbättra skyddet för alla personer mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Artikel 12

För att underkommittén skall kunna fullgöra sitt mandat enligt artikel 11, åtar sig parterna följande:

- a) Att ta emot underkommittén inom sitt territorium och bereda den tillträde till platser där personer hålls frihetsberövade enligt definitionen i artikel 4.
- b) Att lämna alla relevanta upplysningar som underkommittén kan begära för att ta ställning till vilka behov som finns och vilka åtgärder som bör vidtas för att förstärka frihetsberövade personers skydd mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.
- c) Att uppmuntra och befrämja kontakter mellan underkommittén och de nationella förebyggande mekanismerna.
- d) Att analysera underkommitténs rekommendationer och inleda en dialog med den om möjliga åtgärder för att dessa skall kunna genomföras.

Artikel 13

1. Underkommittén skall upprätta ett besöksschema till parterna för att fullgöra sitt mandat enligt artikel 11. Den första gången skall detta verkställas genom lottning.

2. Efter samråd skall underkommittén delge parterna sitt program för att de utan dröjsmål skall kunna vidta de nödvändiga förberedelserna inför kommande besök.

3. Besöken skall genomföras av minst två medlemmar av underkommittén. De får vid behov åtföljas av sakkunniga som har visad yrkesmässig erfarenhet och kunskap inom områden som omfattas av detta protokoll och som utses från en förteckning över sakkunniga, som föreslagits av parterna, Förenta nationernas höga kommissarie för mänskliga rättigheter och Förenta nationernas centrum för internationell brottsbekämpning. När förteckningen görs upp får de berörda parterna föreslå högst fem nationella sakkunniga. Den berörda parten får motsätta sig att en viss sakkunnig deltar i besöket och underkommittén får då föreslå en annan sakkunnig.

4. Om underkommittén anser det vara lämpligt, får den föreslå ett kort återbesök efter ett reguljärt besök.

Artikel 14

1. För att underkommittén skall kunna fullgöra sitt mandat, förbinder sig parterna att medge kommittén följande:

a) Obegränsad tillgång till alla uppgifter om hur många personer som hålls frihetsberövade i förvar enligt definitionen i artikel 4 samt om hur många sådana förvar det finns och var de ligger.

b) Obegränsad tillgång till alla uppgifter om behandling av sådana personer och om under vilka förhållanden de hålls i förvar.

c) Med förbehåll för punkt 2, obegränsat tillträde till alla platser med tillhörande anläggningar där personer hålls frihetsberövade.

d) Tillfälle att föra enskilda samtal med frihetsberövade personer utan vittnens närvaro, antingen personligen eller med hjälp av en tolk om så behövs, samt med andra personer som underkommittén anser kunna lämna relevanta upplysningar.

e) Frihet att utse platser underkommittén önskar besöka och personer den önskar intervjua.

2. Invändningar mot ett besök på en viss plats där personer hålls frihetsberövade får endast göras av brådskande och tvingande skäl med hänsyn till det nationella försvaret, den allmänna säkerheten, naturkatastrof eller allvarliga oroligheter på den plats som skall besökas som tillfälligt förhindrar besökets genomförande. Förekomst av ett tillkännagivet undantagstillstånd som sådant får inte anföras av en part som skäl för att vägra att ta emot besök.

Artikel 15

Prop. 2004/05:107
Bilaga 1

Ingen offentlig myndighet eller tjänsteman får ge order om, tillämpa, tillåta eller tolerera någon som helst påföljd mot en person eller organisation för att till underkommittén eller till dess medlemmar ha röjt en uppgift, oberoende av om uppgiften är sann eller osann, och ingen sådan person eller organisation får vållas men på något sätt.

Artikel 16

1. Underkommittén skall konfidentiellt framföra sina rekommendationer och synpunkter till parten och till den nationella förebyggande mekanismen, om så är lämpligt.

2. Underkommittén skall offentliggöra sin rapport jämte eventuella kommentarer från den berörda parten, om den begär det. Om parten offentliggör någon del av rapporten, får underkommittén offentliggöra den helt eller delvis. Inga personuppgifter får dock publiceras utan den berörda personens uttryckliga tillstånd.

3. Underkommittén skall till tortyrkommittén avge en öppen årlig verksamhetsrapport.

4. Om parten vägrar att samarbeta med underkommittén enligt artiklarna 12 och 14 eller att vidta åtgärder för att förbättra situationen mot bakgrund av underkommitténs rekommendationer, får tortyrkommittén, på begäran av underkommittén, med en majoritet av sina medlemmar, efter det att parten har fått tillfälle att framföra sina synpunkter, besluta att göra ett offentligt uttalande om frågan eller offentliggöra underkommitténs rapport.

Del IV

Nationella förebyggande mekanismer

Artikel 17

Varje part skall, senast ett år efter detta protokolls ikraftträdande eller efter partens ratifikation av eller anslutning till det, vidmakthålla, utse eller inrätta en eller flera oberoende nationella förebyggande mekanismer för förebyggande av tortyr på nationell nivå. Mekanismer som inrättats av decentraliserade enheter får utses till nationella förebyggande mekanismer för de syften som avses i detta protokoll, om de uppfyller protokollets bestämmelser.

Artikel 18

1. Parterna skall garantera de nationella förebyggande mekanismernas funktionella oberoende såväl som deras personals oberoende.

2. Parterna skall vidta alla nödvändiga åtgärder för att tillgodose att de sakkunniga i den nationella förebyggande mekanismen har den kompetens och det yrkeskunnande som krävs. De skall sträva efter att uppnå jämvikt mellan könen och att etniska grupper och minoritetsgrupper i landet är nöjaktigt företrädade.

3. Parterna åtar sig att tillhandahålla nödvändiga resurser för drift av de nationella förebyggande mekanismerna.

4. När parterna inrättar nationella förebyggande mekanismer skall de vederbörligen beakta principerna om den rättsliga ställningen för nationella institutioner för främjande och skydd av de mänskliga rättigheterna.

Artikel 19

Nationella förebyggande mekanismer skall ha åtminstone följande befogenheter:

a) Att regelbundet få granska behandlingen av frihetsberövade personer där de hålls i förvar enligt vad som anges i artikel 4 med sikte på att, om så erfordras, förstärka skyddet för dem mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

b) Att avge rekommendationer till de behöriga myndigheterna med sikte på att förbättra behandlingen av och förhållandena för frihetsberövade personer och att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning med beaktande av Förenta nationernas normer på detta område.

c) Att överlämna förslag och synpunkter om gällande eller föreslagen lagstiftning.

Artikel 20

För att de förebyggande nationella mekanismerna skall kunna fullgöra sitt mandat, förbinder sig parterna att medge dem följande:

a) Tillgång till alla uppgifter om hur många personer som hålls frihetsberövade i förvar enligt definitionen i artikel 4 samt om hur många sådana förvar det finns och var de ligger.

b) Tillgång till alla uppgifter om behandlingen av sådana personer och om under vilka förhållanden de hålls i förvar.

c) Tillträde till alla platser med tillhörande anläggningar där personer hålls frihetsberövade.

d) Tillfälle att föra enskilda samtal med frihetsberövade personer utan vittnens närvaro, antingen personligen eller med hjälp av en tolk om så

behövs, samt med andra personer som den nationella förebyggande mekanismen anser kunna lämna relevanta upplysningar.

Prop. 2004/05:107
Bilaga 1

e) Frihet att utse platser mekanismerna önskar besöka och personer de önskar intervjua.

f) Rätt att ha kontakt med underkommittén, att delge den uppgifter samt att sammanträffa med den.

Artikel 21

1. Ingen offentlig myndighet eller tjänsteman får ge order om, tillämpa, tillåta eller tolerera någon som helst påföljd mot en person eller organisation för att till den förebyggande mekanismen ha röjt en uppgift, oberoende av om uppgiften är sann eller osann, och ingen sådan person eller organisation får vållas men på något sätt.

2. Konfidentiella uppgifter som inhämtats av den nationella förebyggande mekanismen skall vara sekretessbelagda. Inga personuppgifter får publiceras utan den berörda personens uttryckliga samtycke.

Artikel 22

Den berörda partens behöriga myndigheter skall analysera den nationella förebyggande mekanismens rekommendationer och inleda en dialog med den om möjliga åtgärder för att dessa skall kunna genomföras.

Artikel 23

Parterna förbinder sig att offentliggöra och sprida de nationella förebyggande mekanismernas årsrapporter.

Del V

Förklaring

Artikel 24

1. Vid ratifikationen av detta protokoll får parterna avge en förklaring som uppskjuter tillämpningen av deras skyldigheter enligt antingen del III eller del IV i protokollet.

2. Detta uppskov får gälla högst tre år. Efter vederbörlig framställning av parten och efter samråd med underkommittén, får tortyrkommittén förlänga denna tid med ytterligare två år.

Ekonomiska bestämmelser

Artikel 25

1. Underkommitténs kostnader för att tillämpa detta protokoll skall bäras av Förenta nationerna.
2. Förenta nationernas generalsekreterare skall tillhandahålla den personal och de lokaler som behövs för att underkommittén effektivt skall kunna fullgöra sina funktioner enligt detta protokoll.

Artikel 26

1. En särskild fond skall inrättas i enlighet med generalförsamlingens tillämpliga förfaranden, vilken skall förvaltas i enlighet med Förenta nationernas ekonomiska bestämmelser och regler för att bidra till finansieringen av verkställandet av underkommitténs rekommendationer efter ett besök i en part och program för utbildning av nationella förebyggande mekanismer.
2. Den särskilda fonden får finansieras med frivilliga bidrag från regeringar, mellanstatliga och enskilda organisationer samt andra privata eller offentliga organ.

Del VII

Slutbestämmelser

Artikel 27

1. Detta protokoll står öppet för undertecknande av alla stater som har undertecknat konventionen.
2. Detta protokoll skall ratificeras av stater som har ratificerat eller anslutit sig till konventionen. Ratifikationsinstrumenten skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.
3. Detta protokoll står öppet för anslutning av stater som har ratificerat eller anslutit sig till konventionen.
4. Anslutning skall genomföras genom deponering av ett anslutningsinstrument hos Förenta nationernas generalsekreterare.
5. Förenta nationernas generalsekreterare skall meddela alla stater som har undertecknat detta protokoll eller anslutit sig till det om deponering av varje ratifikations- eller anslutningsinstrument.

Artikel 28

Prop. 2004/05:107
Bilaga 1

1. Detta protokoll träder i kraft den trettionde dagen efter dagen för deponering hos Förenta nationernas generalsekreterare av det tjugonde ratifikations- eller anslutningsinstrumentet.

2. För stater som ratificerar protokollet eller ansluter sig till det efter deponeringen hos Förenta nationernas generalsekreterare av det tjugonde ratifikations- eller anslutningsinstrumentet träder protokollet i kraft den trettionde dagen efter dagen för deponering av det egna ratifikations- eller anslutningsinstrumentet.

Artikel 29

Bestämmelserna i protokollet skall gälla för alla delar av federala stater utan inskränkning eller undantag.

Artikel 30

Inga reservationer får göras mot detta protokoll.

Artikel 31

Bestämmelserna i detta protokoll skall inte inverka på parternas skyldigheter enligt någon regional konvention som inför ett besökssystem till platser där personer hålls frihetsberövade. Underkommittén och organ upprättade med stöd av sådana regionala konventioner uppmanas att samråda och samarbeta för att undvika dubbelarbete och effektivt främja syftena med detta protokoll.

Artikel 32

Bestämmelserna i detta protokoll skall inte inverka på de skyldigheter som de stater har som är parter i de fyra Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949 och deras tilläggsprotokoll av den 8 juni 1977, och inte heller på den möjlighet som varje sådan part har att tillåta Internationella rödakorskommittén att besöka platser där personer hålls frihetsberövade i situationer som inte omfattas av den internationella humanitära rätten.

Artikel 33

1. En part får säga upp detta protokoll när som helst genom skriftligt meddelande till Förenta nationernas generalsekreterare, som därefter skall underrätta de övriga stater som är parter i protokollet och konventionen. Uppsägningen skall träda i kraft ett år efter den dag då generalsekreteraren mottog meddelandet.

2. En uppsägning skall inte ha den verkan att den befriar en part från dess skyldigheter enligt protokollet med avseende på en gärning eller situation som kan inträffa före den dag då uppsägningen träder i kraft eller åtgärder som underkommittén har beslutat eller kan besluta att vidta med

avseende på den berörda parten. Uppsägningen skall inte heller på något sätt påverka den fortsatta behandlingen av ett ärende som redan var under behandling av underkommittén före den dag då uppsägningen börjar gälla.

3. Efter den dag då en parts uppsägning börjar gälla skall underkommittén inte inleda behandling av något nytt ärende som berör staten i fråga.

Artikel 34

1. En part får föreslå ändringar i protokollet och överlämna förslaget till Förenta nationernas generalsekreterare. Denne skall delge parterna ändringsförslaget och be dem meddela honom om de tillstyrker att en konferens med parterna sammankallas för att behandla och rösta om förslaget. Om minst en tredjedel av parterna inom fyra månader tillstyrker en sådan konferens, skall generalsekreteraren sammankalla en sådan i Förenta nationernas regi. Ändringar som antagits med en majoritet av två tredjedelar av de vid konferensen närvarande och röstande parterna skall av generalsekreteraren underställas alla parter för godtagande.

2. En ändring som antagits i enlighet med punkt 1 träder i kraft när den har godkänts av två tredjedelar av parterna i enlighet med deras konstitutionella formaliteter.

3. När ändringar träder i kraft skall de vara bindande för de parter som har antagit dem, medan övriga parter fortfarande skall vara bundna av bestämmelserna i detta protokoll och tidigare ändringar som de har antagit.

Artikel 35

Medlemmarna i underkommittén och i nationella förebyggande mekanismer skall åtnjuta sådana privilegier och sådan immunitet som erfordras för att de oberoende skall kunna utöva sin verksamhet. Medlemmarna i underkommittén skall åtnjuta de privilegier och den immunitet som anges i avsnitt 22 i konventionen om privilegier och immuniteter för Förenta nationerna av den 13 februari 1946, med förbehåll för bestämmelserna i avsnitt 23 i den konventionen.

Artikel 36

När underkommitténs medlemmar besöker en part skall de, utan att det skall inverka på bestämmelserna i och syftena med detta protokoll eller på privilegier och immunitet som de åtnjuter,

a) följa lagar och bestämmelser i den besökta staten, och

b) avhålla sig från åtgärder och verksamhet som är oförenliga med deras åliggandens opartiska och internationella beskaffenhet.

Artikel 37

Prop. 2004/05:107
Bilaga 1

1. Detta protokoll, vars arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texter är lika giltiga, skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.
2. Förenta nationernas generalsekreterare skall tillställa alla stater bestyrkta kopior av detta protokoll.

Sammanfattning av promemorian Svenskt godkännande av tilläggsprotokoll till FN:s konvention mot tortyr m.m.

I promemorian behandlas frågan om Sveriges godkännande av ett tilläggsprotokoll till FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Protokollet syftar till att stärka möjligheterna att förebygga tortyr. Genom tilläggsprotokollet skapas ett preventivt besöks- och inspektionssystem för att motverka förekomsten av tortyr m.m. på de platser där personer hålls frihetsberövade. För detta ändamål skall dels en internationell underkommitté till FN:s kommitté mot tortyr inrättas, dels skall anslutande stater säkerställa att det finns ett eller flera nationella organ som utför motsvarande uppgift.

I promemorian föreslås att Sverige godkänner tilläggsprotokollet. Vidare innehåller promemorian en analys av och förslag till lagändringar som krävs för att Sverige skall uppfylla sina åtaganden enligt tilläggsprotokollet. Lagändringarna innebär i huvudsak att tillämpningsområdet för lagen (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m. utvidgas till att även avse det aktuella tilläggsprotokollet.

Förslag till lag om ändring i lagen (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m.

Härigenom föreskrivs att rubriken till lagen (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m. samt 1–5 §§ skall ha följande lydelse.

Lag om vissa av Sveriges internationella åtaganden mot tortyr m.m.

Nuvarande lydelse

I denna lag meddelas föreskrifter med anledning av Sveriges åtaganden enligt den europeiska konventionen den 26 november 1987 till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Den enligt konventionen upprättade kommittén för undersökning av frihetsberövade personers behandling har rätt att besöka varje plats här i riket där en person som har berövats sin frihet genom myndighets beslut är placerad, om

1. besöket har till syfte att undersöka hur personen behandlats,
2. kommittén har underrättat regeringen om sin avsikt att göra besöket.

Den som ansvarar för en frihetsberövad skall lämna kommittén det biträde som den behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter. Denne skall därvid ge kommittén

Föreslagen lydelse

1 §

I denna lag meddelas föreskrifter med anledning av Sveriges åtaganden enligt

1. den europeiska konventionen den 26 november 1987 till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (*konventionen*) och,

2. tilläggsprotokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (*tilläggsprotokollet*).

2 §

De kommittéer som upprättats enligt konventionen respektive tilläggsprotokollet har rätt att besöka varje plats här i riket där en person som har berövats sin frihet genom myndighets beslut är placerad, om

3 §

Den som ansvarar för en frihetsberövad skall lämna kommittéerna det biträde som de behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter. Denne skall därvid ge kommittéerna

1. tillträde till och möjlighet att fritt förflytta sig inom de platser där personer som berövats sin frihet är placerade,
2. möjlighet till enskilda samtal med frihetsberövade personer och med andra som kan ge upplysningar om en sådan persons behandling,
3. information som behövs för att syftet med besöket skall uppnås.

Upplysningar och information som avses i första stycket får lämnas utan hinder av sekretess enligt sekretesslagen (1980:100).

4 §

Om en myndighet som är berörd av ett begärt besök har invändningar mot *kommitténs* förslag i fråga om tid eller plats för besöket, skall myndigheten genast anmäla detta till regeringen. Regeringen avgör om invändningen skall framställas hos *kommittén* enligt artikel 9 i konventionen.

Regeringen får besluta om förflyttning av personer som *kommittén* avser besöka för att göra det möjligt för *kommittén* att genomför *sin uppgift*.

Om en myndighet som är berörd av ett begärt besök har invändningar mot *någon av kommittéernas* förslag i fråga om tid eller plats för besöket, skall myndigheten genast anmäla detta till regeringen. Regeringen avgör om invändningen skall framställas hos *någon av kommittéerna* enligt artikel 9 konventionen *respektive artikel 14 punkt 2 tilläggsprotokollet*.

Regeringen får besluta om förflyttning av personer som *kommittéerna* avser att besöka för att göra det möjligt för *kommittéerna* att genomföra *sina uppgifter*.

5 §

Bestämmelser om immunitet för *kommitténs* ledamöter och experter finns i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

Bestämmelser om immunitet för *kommittéernas* ledamöter och experter finns i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

Förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall

Prop. 2004/05:107
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att bilagan till lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall³ skall ha följande lydelse.

Bilaga⁴

Immunitet och/eller privilegier gäller för följande		Tillämplig internationell överenskommelse
Internationella organ	Fysiska personer	
<i>2 b Underkommittén för förebyggande av tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning till Förenta nationernas kommitté mot tortyr</i>	<i>Medlemmarna i underkommittén</i>	<i>Tilläggsprotokoll den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning</i>

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

³ Lagen omtryckt 1994:717.

⁴ Senaste lydelse 2002:621 (ändring föreslås i prop. 2003/04:68).

Förteckning över remissinstanser

Prop. 2004/05:107
Bilaga 4

Följande remissinstanser har inkommit med svar: Riksdagens ombudsmän, Göta hovrätt, Göteborgs tingsrätt, Kammarrätten i Stockholm, Länsrätten i Skåne län, Justitiekanslern, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Kriminalvårdsstyrelsen, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Tullverket, Amnesty International Svenska sektionen, Röda korset och Svenska FN-förbundet.

Svenska Helsingforskommittén för Mänskliga Rättigheter, Internationella juristkommissionen, Svenska avdelningen, Frivilligorganisationernas fond för mänskliga rättigheter och Advokater utan gränser har beretts tillfälle att yttra sig men har avstått från det.

Förslag till lag om ändring i lagen (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m.

Härigenom föreskrivs att rubriken till lagen (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m. samt 1–5 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Lag med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m.

I denna lag meddelas föreskrifter med anledning av Sveriges åtaganden enligt den europeiska konventionen den 26 november 1987 till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Den enligt konventionen upprättade kommittén för undersökning av frihetsberövade personers behandling har rätt att besöka varje plats här i riket där en person som har berövats sin frihet genom en myndighets åtgärd är placerad, om

1. besöket har till syfte att undersöka hur personen behandlats,

2. kommittén har underrättat regeringen om sin avsikt att göra besöket.

Den som ansvarar för en frihetsberövad skall lämna kommittén det biträde som den behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter. Denne skall därvid ge

Föreslagen lydelse

Lag om vissa av Sveriges internationella åtaganden mot tortyr m.m.

1 §

I denna lag meddelas föreskrifter med anledning av Sveriges åtaganden enligt

1. den europeiska konventionen den 26 november 1987 till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (*konventionen*) och

2. det fakultativa protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (*protokollet*).

2 §

De kommittéer som har upprättats enligt konventionen respektive protokollet har rätt att besöka varje plats här i riket där en person som har berövats sin frihet genom en myndighets åtgärd är placerad, om

1. besöket har till syfte att undersöka hur personen behandlats, *och*

3 §

Den som ansvarar för en frihetsberövad skall lämna kommittéerna det biträde som de behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter. Denne skall därvid ge

kommittén

1. tillträde till och möjlighet att fritt förflytta sig inom de platser där personer som berövats sin frihet är placerade,

2. möjlighet till enskilda samtal med frihetsberövade personer och med andra som kan ge upplysningar om en sådan persons behandling,

3. information som behövs för att syftet med besöket skall kunna uppnås.

kommittéerna

2. möjlighet till enskilda samtal med frihetsberövade personer och med andra som kan ge upplysningar om en sådan persons behandling, *och*

Upplysningar och information som avses i första stycket får lämnas utan hinder av sekretess enligt sekretesslagen (1980:100).

4 §

Om en myndighet som är berörd av ett begärt besök har invändningar mot *kommitténs* förslag i fråga om tid eller plats för besöket, skall myndigheten genast anmäla detta till regeringen. Regeringen avgör om invändning skall framställas hos *kommittén* enligt artikel 9 i konventionen.

Regeringen får besluta om förflyttning av personer som *kommittén* avser att besöka för att göra det möjligt för *kommittén* att genomföra *sin uppgift*.

Om en myndighet som är berörd av ett begärt besök har invändningar mot *någon av kommittéernas* förslag i fråga om tid eller plats för besöket, skall myndigheten genast anmäla detta till regeringen. Regeringen avgör om invändning skall framställas hos *någon av kommittéerna* enligt artikel 9 i konventionen *respektive artikel 14 punkt 2 i protokollet*.

Regeringen får besluta om förflyttning av personer som *kommittéerna* avser att besöka för att göra det möjligt för *kommittéerna* att genomföra *sina uppgifter*.

5 §

Bestämmelser om immunitet för *kommitténs* ledamöter och experter finns i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

Bestämmelser om immunitet för *kommittéernas* ledamöter och experter finns i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

Förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall

Prop. 2004/05:107
Bilaga 5

Härigenom föreskrivs att bilagan till lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall⁵ skall ha följande lydelse.

Föreslagen lydelse

Bilaga⁶

Immunitet och/eller privilegier gäller för följande		Tillämplig internationell överenskommelse
Internationella organ	Fysiska personer	
<i>2 b Underkommittén för förebyggande av tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning till Förenta nationernas kommitté mot tortyr</i>	<i>Medlemmarna i underkommittén</i>	<i>Fakultativt protokoll den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning</i>

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

⁵ Lagen omtryckt 1994:717.

⁶ Senaste lydelse 2004:1029 (jfr 2004:1307).

Lagrådets yttrande

Prop. 2004/05:107
Bilaga 6

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2005-02-15

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Magnusson, justitierådet Nina Pripp och regeringsrådet Bengt-Åke Nilsson.

Enligt en lagrådsremiss den 10 februari 2005 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m.,
2. lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Åsa Giselman.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 3 mars 2005

Närvarande: statsrådet Ringholm, ordförande, och statsråden Sahlin, Östros, Sommestad, Nykvist, Andnor, Nuder, M. Johansson, Hallengren, Björklund, Österberg, Orback, Baylan

Föredragande: statsrådet M. Johansson

Regeringen beslutar proposition 2004/05:107 Svenskt godkännande av fakultativt protokoll till FN:s konvention mot tortyr m.m.